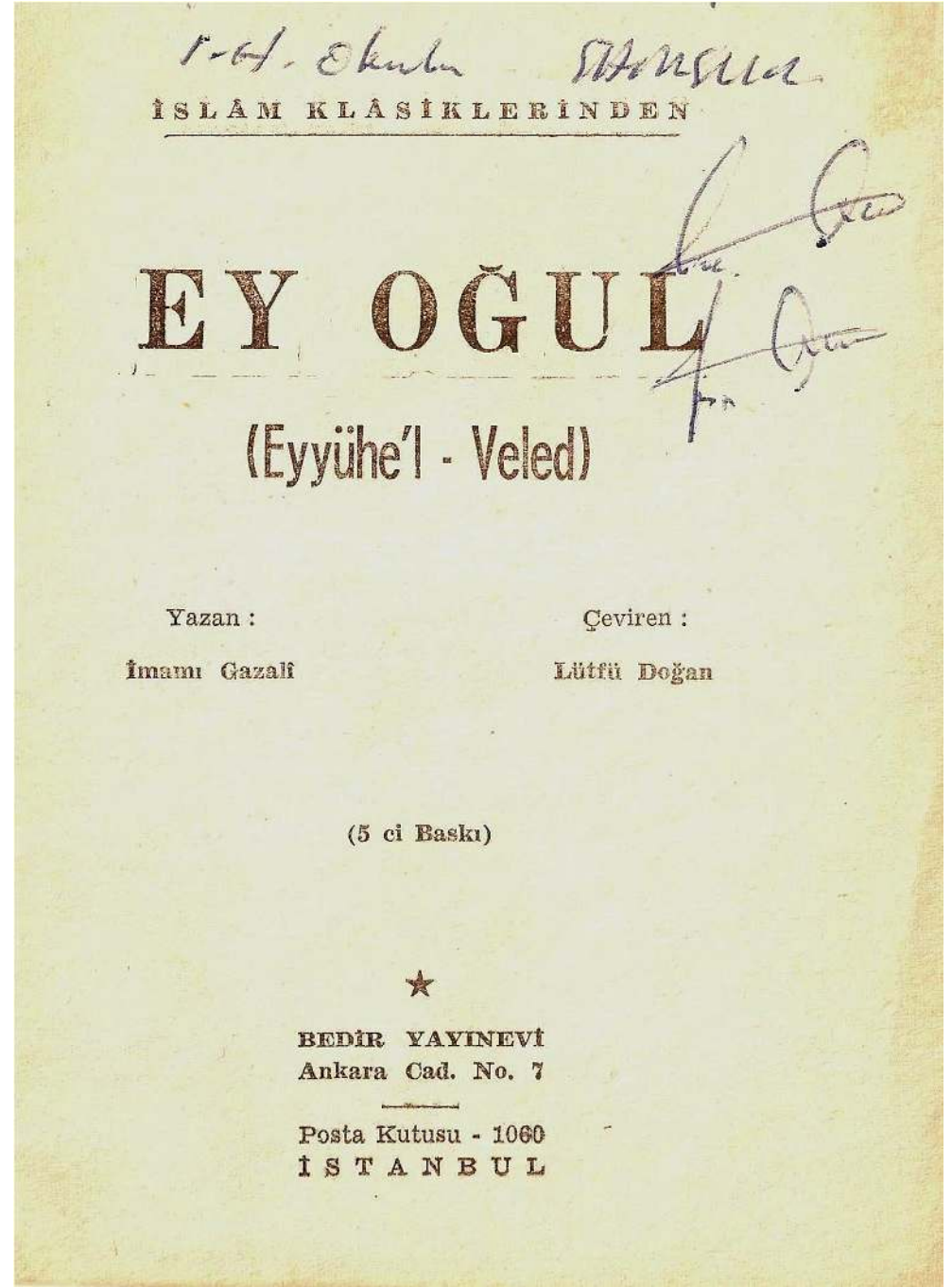

Bu eser «Birleşmiş Milletler Teşkilâtı»nın Eğitim, İlim, Kültür Dairesince (UNESCO) İngilizce, Fransızca ve İspanyolca gibi beynelmilel dillere tercüme ettirilerek Arapça metniyle beraber neşredilmiş ve garp âlemine tanıtılmıştır. Ayrıca çeşitli zamanlarda diğer garp ve şark dillerine de çevrilerek, defalarca basılmıştır.

HİKMET GAZETECİLİK LTD. ŞTİ.
(Tan Matbaası)
İ s t a n b u l — 1 9 6 9

Ö N S Ö Z

İMAMI GAZALÎ'NİN HAYATI FİKİRLERİ VE ESERLERİ

İmamı Gazalî, İslâm tefekkür târihinin en mümtâz simalarındandır. Ölümünden sekiz asır geçmiş olmasına rağmen eserleri ve düşünceleri müslümanların her sınıfı arasında bütün tazeliği ve canlılığı ile hâlâ yaşamaktadır. (1)

İmâmı Gazalî'nin künyesi Ebû-Hâmid Muhammed bin Muhammed'dir. Lâkabı ise Hücetü'l-İslâm ve Zeynü'd-Din'dir.

İmamı Gazalî, milâdî 1058 senesinde Tûs şehrinde dünyaya geldi. Babası fakir bir kimse olmakla beraber, Gazalî'nin ve kardeşinin iyi yetismeleri için, ilim öğrenmelerine ihtimam etmişti. Gazalî, evvelâ Tûs'ta daha sonra Cürcan'da okudu. Cürcan'da okuduğu dersleri not ettiği defterlerin, vatanına dönüşünde içinde bulunduğu kervanı soyan haydutlar tarafından gaspedilmesi hâdisesi tarihte şöhet bulmuş olduğundan naklediyoruz:

İmamı Gazalî, kervanı basan haydutların reisinden, defterlerini geri vermesini, zira bunların hiçbir işlerine yaramıyacağını söylemişti. Haydutların reisi o defterlerde ne olduğunu sorduğunda: «Onlara yazılı bilgileri edinmek için yurdumu terkettim ve uzun müddet süren taksilimin semeresini onlara yazdım» dedi. Haydutların reisi güldü ve: «Na-

(1) İbn'el-Subki «Tabakat» ında Gazalî için şu satırları yazmaktadır: «Hazreti Muhammed'den sonra bir peygamber gelecek olsaydı bu, muhakkak Gazalî olurdu.» Subki'nin bu hükmü elbette mübalâğalıdır. Fakat İmamı Gazalî hakkındaki hissiyâta tercüman olmak cihetinden calib-i dikkattir.

sıl olur da ilim tahsil etmiş olduğunu ileri sürebilirsin? Bak-sana defterlerin elinden alınınca hiç ilmin kalmıyor» dedi. Defterleri de geri verdirdi. Bu hâdise İmamı Gazalî üzerinde büyük bir tesir bıraktı ve memleketine dönüşünde ilk işi defterlerdeki notları hafızasına naksetmek oldu.

İmamı Gazalî'nin hayatını ve fikrî mücadelelerini iyice kavrayabilmek için yaşadığı devri iyi bilmek gerektir. Bu bakımdan İslâm âleminin ve dünyanın, Gazalî'nin yaşadığı asrındaki durumunu kısaca tasvir ediyoruz:

O zamanda İslâm âleminde siyasi ve fikrî bakımdan büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu. Bağdat Abbasi halifelerinin hâkimiyetleri zayıflamaya yüz tutmuştu. Buna mukabil Büyük Selçuk Devletinin sınırları genişliyor ve nüfuzu artıyordu. Gazalî, bu devletin büyük hükümdarı olan Tuğrul Beyin, Alparslan'ın ve Melîşah'ın devirlerini idrak etmişti. Melîşah'ın kıymetli veziri Nizamü'l-Mülk hem savaş meydanlarında zaferler kazanıyor, hem de o zaman dünyada mevcut en parlak ilim ocakları olan İslâm Üniversitelerini açıyordu. Gazalî 23 yaşında iken Şarkta esraren-giz bir adam belirmişti. Bu adam ismi etrafında hâlâ bir esrar hâlesi bulunan Haşhaşin mezhebinin reisi Şeyhü'l-Cebel Hasan İbn Sabbah idi. Garphırlarca daha ziyade rubâile-riyle tanınan, İslâm âleminde ise bir matematikçi olarak bilinen meşhur Ömer Hayyam dahi İmamı Gazalî'nin mu-asırlarındandır.

Mısır tahtında, inhitat halinde bulunan Şii Fatımi hane-danı vardı. Avrupa'da ise Endülüs İslâm devleti gerilemeye yüz tutmuş bir vaziyette idi. Mukaddes toprakları müslü-manlardan almak için ilk hacı seferi Gazalî zamanında yapılmıştı. 40 yaşında iken Antakya ve bir yıl sonra Kudüs, hacılar tarafından zaptedilmişti.

Siyasi bakımdan İslâm âlemindeki bu karışıklığı fikrî bir hercümere tamamlıyordu. İslâmiyetin birliğini doğrudan doğruya kuvvetle yıkamıyan iç ve dış düşmanlar, zehirle-rini halk arasında bâtil fikirler yaymak suretiyle akıtıyor-lardı. İslâm'da düşünce ve iman birliği sarsılmıştı. Bir ta-raftan eski Yunan felsefesi ile İslâm akidelerini te'lif et-mek istiyen Felâsife, diğer taraftan Kur'anı Kerim'in apa-

cık âyetlerini karanlık ve esrarlı tefsirlere mevzu yapan Batıniler ve her iki zümreye karşı ehl-i sünnet inanışları-nın müdafaasını yüklenmiş olan kelâm âlimleri arasındaki mücadele bitip tükeneyeceğe benzemiyordu.

Gazalî'nin hayatında ve eserlerinde, siyasi ve fikrî pa-noramasını kısaca tanıttığımız bu devrin tesirleri vardır. Bu ciheti daima gözönünde bulundurmak lâzımdır.

Gazalî tahsiline devam için Nişapur'a gitti. Zamanın en büyük âlimlerinden olan müctehid İmamü'l - Haremeyn Ebu'l - Maali el - Cüveynî'nin talebesi oldu ve müstesna zekâ ve çalışkanlığı ile temayüz etti. Az zamanda ilimde hocası ile hem-âyâr oldu. Hocasının ölümünden sonra Nizam'ül-Mülk tarafından Nizamiye Medresesine, Ebu İshak el-Şirazî'nin yerine tâyin olundu. Etrafına kalabalık bir talebe kitlesi toplandı. Şöhreti gittikçe arttı. Halk tarafından geniş bir muhabbet gördü. Fakat 488 H. senesinde birdenbire bu parlak hayatı terketti. Rûh âleminde büyük bir sarsıntı oldu. Bunu kendi tercüme-i hâli (otobiyografisi) olan «El-Munkizu mine'd-Dalâl» (2) adlı eserinde tafsilâtiyle anlat-maktadır.

İmamı Gazalî'nin hayatında bir dönüm noktası teşkil eden bu değişiklik, içinde gittikçe büyüyen ve manevi hu-zurunu kaçıran bir şüpheden ileri geliyordu. Dili tutulmuş, belâgat ve fesahati yokolmuştu. Üstelik bedeni bakımdan da rahatsızlanmıştı. Bunun üzerine etrafındakilerin bütün rica ve ısrarlarına rağmen medresedeki derslerini bıraktı ve Bağdat'tan ayrıldı. Bundan sonra ömrünün 10 yılını uz-lette geçirdi. Seyahatler yapıyor ve sofîyâne bir hayat sü-rüyordu. Evvelâ Şam'a gitti. 2 sene riyazet ve nefis müca-delesi ile vakit geçirdi. Sonra Kudüs'e gitti. Bu esnada halkla temas etmekten çekiniyor ve daimî bir iç muraka-besi halinde bulunuyordu. «Kaal» âleminde «hâl» âlemine geçmenin neş'esi içindeydi.

Nihayet Cenab-ı Hakkın hidayet güneşi kalbine doğ-

(2) Türkçeye iki defa tercüme olunmuştur. Sonun-cusu Maarif Vekâleti Şark - İslâm Klâsikleri serisi meya-nında basılmıştır.

du. İlâhî bir lütûf eseri olarak bütün şüphelerden âri, tahkiki bir iman sahibi oldu. Bağdat'a tekrar döndü. En büyük eseri olan «ihya'» yı okutmaya başladı. Etrafına yine kalabalık bir dinleyici kitlesi toplanmıştı. Fakat yalnızlığa alışan ruhu bu halden sıkıldı. Tûs'a çekildi. Orada on sene müddetle her türlü âlâyîsten uzak bir hayat geçirdi. Bu esnada İslâm âleminde fitne artmıştı. Nihayet Selçuk Veziri Fahrü'l-Mülk'ün ricası ve ulemâ ile yaptığı istişare sonunda tekrar irşad ve mücadele sahnesine çıktı. (M. 1105). Ömrünün sonuna doğru tekrar vatani olan Tûs'a döndü. Evinin civarına bir tekke, bir de medrese inşa ettirdi. Günleri irşad ve ibadetle geçiyordu. Kendisini çekemiyenler Sultan Sencer'e onu, Ebû Hanife hakkında kötü sözler söylediği iftirası ile jurnal ettiler. Padişah'ın ısrarlı daveti üzerine Sencer'in huzuruna götürüldü. Padişah Gazalî'ye büyük hürmet gösterdi, tahtından kalkıp yerine onu oturttu. Hakikati bizzat o büyük âlimin ağzından işittikten sonra, izzet ü ikram ile memleketine yolladı. Gazalî burada 1111 (505) tarihinde vefat etti. Allah'ın Rahmeti üzerine olsun!..

İMAMI GAZALÎ'NİN BAŞLICA ESERLERİ

1 — İhyâu Ulûm-üd-dîn: Gazalî'nin en meşhur ve en büyük eseridir. Bu kitapta fıkıh ile tasavvuf mezc edilmiştir. Dört kısımdır: Rub el-ibadât, Rub el-adât, Rub el-mühlikât ve Rub el-münelyât: Her kısmı da 10 kitaba bölündüğüne göre eserin tamamı 40 kitap tutmaktadır. İhyâ yazılışından bu yana İslâm âleminde en çok okunan bir kitaptır. Muhtelif serhleri, açıklamaları, kısaltmaları yapılmıştır. Seyyid Muhammed el-Murtaza el-Zebidî'nin yazdığı 10 ciltlik serh en tanınmış olanıdır.

2 — El-İktisad fil-İ'tikad: İtikada dairdir.

3 — Tehafût el-Felâsife: Aristo felsefesinin tenkididir.

4 — El-Munkiz min el-dalâl ve'l-musil ilâ zî'l-izze ve'l-celâl: İmamı Gazalî, bu kitabında hakikate ve hidayete nasıl eriştiğini anlatmakta ve çeşitli fırkaları inceleyerek tenkid etmektedir.

5 — Makasid el-Felâsife: Felsefeyi tenkid etmeden

önce onun bütün meseleleri açık bir şekilde bu kitapta yazmıştır.

6 — El-Mustasfa: Usûl-i fıkha dair olup bir mukaddime ile 4 fasıldan ibarettir.

7 — Kimya-yı Saâdet: İman, amel ve tasavvuf'tan (= ahlâk) bahseder. İhya'nın farisi lisanına yapılmış bir tercümesi mahiyetindedir.

8 — El-Kıstas el-Mustakim: Batınîlere reddiye olarak yazılmıştır.

9 — Bidayet el-hidaye: Din ve ahlâk bilgilerini öğreten ve halka hitab eden bir kitaptır. Birinci kısmında zahiri ibadet ve ahlâktan, ikinci kısmında kalbin itaat ve isyanından bahseder. Sonra göz, kulak, dil, vücut, cinsiyet uzuvları, eller ve ayakların güzel kullanılışından söz eder. Son faslında da kalbin haset, iki yüzlülük ve kibir gibi kötülüklerden temizlenmesini anlatır. Çok faydalı ve herkesin anlayabileceği seviyede bir din kitabıdır.

İmamı Gazalî'nin bilinen bütün eserlerinin sayısı takriben 75 i bulmaktadır. Bunların listesi müsteşrik Brockelmann'ın (Geschichte der Arabischen Literatur) adlı eserinde yazılıdır. (Supplementband 1,744).

İMAMI GAZALÎ'NİN FİKİR HAYATI

Kelâm'da Gazalî: İmamı Gazalî'nin kelâm sahasındaki fikirleri İslâm düşünce tarihinde bir dönüm noktası teşkil eder. Kelâm'ın daha ziyade akaid kısmına ehemmiyet vermiş olan Gazalî aklı ön plânda tutmuştur. Mantık ve münazara prensiplerini muvaffakiyetle kullanmıştır. Kelâm ilmi kendisini tatmin etmemiştir. Zira bu ilim muarızlarının kabulüne bağlı birtakım mukaddimelere dayanmaktadır. Gazalî böylece aklın yerine mükâşefeyi koymuştur.

Gazalî eh-i sünnete muhalif fırkalarla da mücadele etmiştir. Bilhassa mütezile ve batıniye ile çatışmıştır. O devirde batınîler ortafa fesat saçıyorlardı. Gazalî bunlara karşı beş, altı eser yazmış ve onların bütün fikirlerini çürütmüştür. Kendisi bizzat Halife tarafından bu mezhebi redd ve ibtâl etmeğe me'mur edilmişti.

Felsefeciler mücadelesine gelince: İmamı Gazalî evvelâ felsefeyi iyice tetkik etti. Bütün esaslarını öğrendi. Sonra onu tenkid etti. Bilhassa Aristo'ya ve onun muakdibi olan İbni Sina' ile Farabiye hücum etti. Bunlar 20 mes'eleda ehl-i sünnetten ayırıyorlardı ki, üçü küfrü mücipti.

Gazalî ve Fıkıh: Müctehid idi. İctihadı Şafî'i mezhebine uygun oldu. İmam-ı Gazalî'ye islâm feylesofu diyenler oluyor. Bu büyük imam feylesof değildir. Bir islâm âlimi, bir müctehid idi.

Gazalî ve tasavvuf: Gazalî'nin memleketi olan Tûs o asırda büyük bir tasavvuf merkezi idi. Gazalî küçüklüğünde ve talebeliği esnasında sofi muhitlerinde yaşadı. Tedris hayatında ise tasavvuf ikinci plânda kaldı. Nihayet geçirdiği ruh ve iman buhranlarından sonra tekrar tasavvufa döndü. Yalnız aklın insanı hıdayet ve saadete götüremeyeceğini anladı. Gazalî'ye göre gerçek bilginin kaynağı ancak ilâhî âlemden parlayan bir nûrdur.

İMAMI GAZALÎ HAKKINDA YAZILAN EN MUFASSAL TÜRKÇE ESERLER ŞUNLARDIR:

MEHMET ALİ AYNÎ, Hücetü'l-İslâm İmamı Gazalî, İstanbul Matbaa-yı Âmire, 1327, 367 sayfa, Eserin başında Manastırlı İsmail Hakkı'nın bir takrizi vardır. Müellif, eserin mukaddimesinde Baron Carra de Vaux'un İmamı Gazalî hakkında te'lif ettiği kitabı örnek tuttuğunu ifade etmektedir. Carra de Vaux'nun eseri 1902 de Paris'de basılmıştır.

RIZAEDDİN BİN FAHREDDİN, İmamı Gazalî, Orenburg (Rusya), Vakıf gazetesinin matbaası, 1910, 96 sayfa. (Meşhur İrler serisinin 3 cü kitabı). Tâbii ve naşiri: Ahmet İshakî-Şark Kitabhanesi.

Mehmed Şevket EYĞİ

— RAHMAN VE RAHİM OLAN ALLAHIN ADI İLE —

Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a; (iyi) âkibet ondan ittika edenlere; salât ve selâm O'nun Peygamberi Muhammed'e (aleyhisselâm) ve bütün âline olsun!

BU KİTABIN TELİFİNİN SEBEBİ:

Ey okuyucu! Bilmiş ol ki Şeyh, İmam Zeyn'üddin, Hücet'ül İslâm (1) Ebû Hâmid, b. Muhammed el-Gazalî'nin (Allah ruhunu takdis etsin) eski talebelerinden biri, yıllarca onun hizmetine devam etmiş ve ondan okuyarak ilimleri en ince noktalarına kadar öğrenmiş ve ruhi faziletlerini geliştirerek kemâle erdirmişti. Günün birinde bu eski talebe kendi kendine düşünürken aklına şu fikir geldi ve dedi ki: «Şimdiye kadar çeşitli ilimler okudum, ömrümün baharını bunları öğrenmek ve toplamakla harcadım. Şimdi bu bilgilerden hangilerinin yarın ahirette bana fayda temin edeceğini ve kabrimde yardımcı olacağını bilmem lâzım ki, lüzumsuz olanları terkedeyim. Nitekim Resûlullah Sallallahü aleyhi ve seliem şöyle niyaz etmişti: «Allahım faydasız ilimden sana sığınırım».

Bu düşünce talebenin fikrini devamlı olarak işgal etti ve nihayet onu Şeyh Hücet'ül - İslâm Muhammed el-Gazalî'ye (Allah ruhunu takdis etsin) yazarak akıl danışmaya, bazı mes'eleler sorup ondan nasihat ve dua istemeye sevketti. Ayrıca ona şunları da yazdı:

(1) Zeynüddin = Dinin ziyneti, Hücetül-İslâm = İslâmın delili. Bunlar İmamı Gazalî'nin lâkablarıdır.

«Fihakika şeyhimin «İhyau ulûm'üd-din» (2) adlı kitabında ve te'lif ettiği diğer eserlerinde, sorduğum mes'elelere cevap verilmektedir. Fakat ben, Şeyhimin verdiği cevapları muhtevî evrakın, hayatım müddetince beraberimde bulunmasını ve ömrümce —inşallah— içindeki düstûrlarla amel etmeyi murad etmekteyim.»

Şeyh bunun üzerine şu risaleyi kaleme alarak ona gönderdi. (V'Allahu a'lem.)

(2) İhyau'ul Ulumü'd-din = Din ilimlerinin yeniden canlandırılması. İmamı Gazali'nin en mühim eseridir. Bu kitap İslâmiyeti ehl-i sünnet nokta-i nazarından bütün cepheleriyle gayet güzel ve vazıh ve mükemmel bir şekilde açıklamaktadır. Kur'an-ı Kerim, ehadis-i nebeviye ve takva duygusu üzerine tertip edilmiş olup dialektik kelâm ve skolastik bürhanlar ilmine başvurulmuştur. Gayet hünerli ve san'atlı bir tarzda tertip edilmiş olup dört cilde bölünmüştür. Her ciltte kendi içine 10 kitaba, yâni 10 mevzuaya ayrılmıştır.

BİRİNCİ CİLT: Belli başlı ibadetler, namaz, zekât, oruç, hac, Kur'an okumak, tefsir etmek, namaz vakitleri... Baş tarafında ilme ve imanın temellerine ait iki kitap vardır.

İKİNCİ CİLT: İyi huylar, güzel ahlâk. Yemek, içmek, evlilik, ticaret ve bilcümle muamelât, seyahat adabı. Dostluk kardeşlik, münzevî yaşamak, haram, helâl, musiki ve şarkı dinlemek, v.s... gibi.

ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ CİLTLER: Tasavvufa ve tasavvuf ahlâkına dairdir. Üçüncü ciltte helâk edici huylar (Mühlikât), dördüncüde iyi huylar (Müniciyat). Kötü ahlâkın düzeltilmesi, şehvetin dizginlenmesi, dilin âfetleri, öfke, kin, hased, cimrilik, paraya tamah, kibir, v.s.... İyi huylar: tevbe, sabır, takva, ümid, fakr, zühd, tevekkül, v.s.... En son kitaplar ölüme, basübadelmeyte ve ahiret hayatına aittir.

(Bu eserin tamamının basılmış Türkçe tercümesi yoktur.)

FAYDASIZ BİLGİ :

Ey sevgili ve aziz oğlum! — Allah seni kendisine mûti olan kullarından kulsun ve dostlarının yolundan yürütsün — Bilmis ol ki, en güzel nasihatlerin kaynağı Hazreti Peygamber sallallahü aleyhi ve sellem Risaletidir. Eğer sen şimdiye kadar ondan başka şeyler öğrendiyse, benim nasihatime ne ihtiyacın var? Şayet o risalet kaynağından hâlâ bir şey alamadıysan söyle bana: Geçirdiğin bunca yıllar boyunca ne kazandın, ne öğrendin.

Ey oğul! Resûlullah (S.A.) 'in ümmetine vermiş olduğu nasihatlar içinde şu sözler de vardır: «Allahü Teâlânın kulundan yüz çevirdiğinin alâmeti o kulun kendisine faidesi olmıyan, yararsız işlerle uğraşmasıdır. Bir kişi yaratılışının sebebi olan zikir, ibadetten gayri bir işle ömrünün bir saatini geçirirse, «Ceza gününde» muhakkak ki hüsrana uğramaya müstahaktır. Kırk yaşını almış bir kimsenin hayrı şerrinden üstün değilse o adam cehennem ateşine hazırlansın.» Bilgili ve anlayışlı kimseye bu nasihat yeter.

BİLDİĞİ İLE ÂMİL OLMAK :

Ey oğul! Nasihat vermek kolaydır. Onu kabul edip mucibince amel etmek ise güçtür. Çünkü heva ve hevesi ne uyan kişilere nasihat acı gelir. Yapılmaması emredilen işler (menahi) ise onların kalblerine hoş ve şirin görünür.

Bu sözlerimle bilhassa ilmin şekline bağlı kalarak, vakitlerini nefsin faziletini ve dünya mevkilerine ulaştıran yolları nazari br şekilde araştırmakla geçiren kimseleri kasdediyorum. Onlar, mücerred ve nazari ilmin kendilerini kurtaracağını ve bilgileriyle amel etmekten müstağni olduklarını zannederler. İşte bu feylesofların inancıdır. Subhanallah! Bu mağrur ve sathi kişiler bilmiyorlar mı ki, öğrendikleri bilgiyle amel etmezlerse bu bilgileri Resûlullah (S.A.) 'in «Kıyamet günü en şiddetli azaba çarpılacaklar, Allah'ın bilgilerinden kendilerini istifade ettirmediği kimselerdir.» buyurduğu veçhile aleyhlerinde delil olacaktır.

Rivayet olunur ki Cüneyd (3) — Allah sırrını takdis

BİSM — veranından sonra rüyada görüldü. Ona şu sual soruldu:

— Ey Ebü'l-Kasım, halin nicedir, ne haber? Cüneyd bu suale şu cevabı verdi:

— «Dünyada sarfedilen o güzel lâfızlar ve yaldızlı sözler fayda vermedi, bâtin ilimlerinin esrarlı istılahları hiç bir işimize yaramadı. Bize ancak gece yarısı kıldığımız rekâteklr (namazlar) yaradı.»

Ey oğul! Amel bakımından müflis olma, hâl ilminden geri kalma, bil ki, sadece nazari ilim sana yardım elini uzatmaz. Bak sana bir misal vereyim: Yanında on hind kılıcı ve diğer başka silâhlar bulunsun harpe ve yiğit bir adama büyük ve dehşetli bir arslan hücum etse, sanır mısın ki elindeki silâhlarla vurmaksızın o yiğit adam kendini kurtarabilir? Pek iyi bilirsin ki onun kurtuluşu ancak hareket ve darbe ile mümkündür. Keza yüz bin ilmi mes'ele okumuş ve öğrenmiş olan, fakat öğrendikleri ile amel etmeyen bir adamın vaziyeti de böyle değil midir? O ancak bildikleri ile amel ederse bir fayda sağlayabilir. Onu ancak ameli kurtaracaktır. Ve yine hasta bir adamın ateşi yükselse ve sarılığa tutulsa, ilâci da sekencebin ve keşkâp (4) olsa hastanın şifası ancak bu ilâçları kullanmakla kabıl olacaktır.

B E Y T

İki bin ritl, (5) şarap tartsan da

İçmedikçe sarhoş olmazsın! (6)

Evet işte bunun gibi, yüz sene ilim tahsil etsen ve bin kitab telif etsen, amel etmedikçe Allahü Teâlâ'nın rahmetine hak kazanamazsın. Zira Allahü teâlâ şöyle buyuruyor:

(3) Cüneyd (Ebü'l-Kasım): Irak'lı tanınmış mutasavvıf. (Öl. 910 M.)

(4) Sekencebin ve Keşkâp: Ortaçağ tıbbının ilâçlarından.

(5) Ritl: O devre ait bir mayi ölçüğü.

(6) Muhammed Emin el-Kürdî'nin farsça beytinin tercümesidir. Aslı:

Ger meyi dü hezar ritl hemi peymayı

Ta mey ne hori nebaşedet şeydayı

«İnsan için kendi sâ'yinden başka bir şey yoktur.» (Sûre 53; 39).

«Herkim Rabbine kavuşmak isterse yararlı işler işlesin...» (Sûre 18; 110)

«İman ederek yararlı işler (âmali salihâ) işleyenlerin konakları Cennet bahçeleri olacaktır. Onlar orada ebedî kalırlar. Oradan çıkmak ve ayrılmak istemezler.» (Sûre 18; 107 - 108)

«... Yaptıklarının cezası (karşılığı) olarak ...» (Sûre 9:95)

«... Onlardan sonra öyle kötü bir nesil geldi ki, namazı bıraktılar, şehvetlerine uydular. Bunlar da azgınlıklarının karşılığını göreceklidir. Ancak tevbe edip iman eden ve yararlı işler işleyenler Cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğramazlar.» (Sûre 19:59-60)

Şu hadis-i şerife ne dersin?

«İslâm beş temel üzerine bina kılınmıştır: Allahtan başka Tanrı olmadığına ve Muhammed'in (S. A.) Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek; Ramazan orucunu tutmak, (mümkün olursa) Hacc'a gitmek.»

İMAN VE AMEL :

İman dil ile ikrar, kalb ile tasdik ve erkânîyle amel etmektir. Amelin ehemmiyetinin delilleri sayıya gelmeyecek kadar çoktur. Her ne kadar kul, Cennete Allahü Teâlâ'nın fazl ü keremi ile ulaşırda da daha önce ona taat ve ibadetle hazırlanması gerekir. «Muhakkak ki Allah'ın Rahmeti iyilik yapanlara (muhsinlere) yakındır» (Sûre 7:56). «İnsan sadece iman etmekle Cennete girebilir» denilse, buna «Evet» diye cevap veririz. Fakat acaba oraya ne zaman erişir ve o hedefe varmak için ne kadar zor engeller katedecektir? Bu engellerin en başta geleni imandır. Zira amelle kuvvetlendirilmeyen iman Cennete kadar dayanabilir mi? Cennete varsa bile oranın müflis bir sakini olmaz mı? Hasan Basri (7) hazretleri diyor ki: «Kıyamet gününde Allahü Teâlâ kullarına:

(7) Hasan Basri: Hicretin ilk yarısında yaşamış büyük kelâm âlimi ve mutasavvıf.

— Ey kullarım! Rahmetimle Cennete girin ve Cennetin mertebelerini amelleriniz nisbetinde taksim edin, diyecektir.»

Ey oğul! Yararlı işler (âmâli salih) işlemedikçe mü-kâfatını bulamazsın. Hikâye edilir ki: Beni İsrâilden bir adam Allahu Teâlâ'ya yetmiş sene ibadet etti. Allahu Teâlâ onun bu halini meleklerine bildirmek istedi ve ona bir melek gönderdi. Melek o kula giderek, bu kadar ibadete rağmen Cennete girmeye lâyık olmadığını Cenabı Hak tarafından kendisine haber verdi. Bu haberi alan âbid: «Biz ibadet için yaratıldık, muhakkak ibadet etmemiz lâzımdır» dedi.

Melek Rabbinin huzuruna dönünce:

— İlahî, Sen o kulunun verdiği cevabı daha iyi bilirsin dedi. Bunun üzerine Allahu Teâlâ:

— O madem ki ibâdetimizden yüz çevirmedi: Biz de keremimizle ondan yüz çevirmeyiz. Ey meleklerim şahid olun ki Ben onu affettim, buyurdu.

Resûlullah (S. A.) buyurur ki: «(Kıyamet gününde) Hesaba çekilmeden önce, kendi muhasebenizi yapın, (amelleriniz) tartılmadan önce siz onları tartınız.»

H. Ali (R. A.) «Çalışmadan (Cennete) erişeceğini zanneden adam boş bir ümide saplanmış. Sadece kendi cehd ü gayretiyle (Cennete) ulaşacağını zanneden ise kendine çok güvenen kimsedir» buyuruyor. Hasan Basri hazretleri «Amelsiz Cennet talebi bir günâhtır», «Hakikatin ayırıcı alâmeti, karşılığını düşünmeksizin yararlı işler yapmakta devam etmektir» diyor. Resûlullah (S. A.): «Akıllı insan nefesine zorla boyun eğdirerek ölümden sonrası için çalışan kimsedir. Ahmak ise nefesine uyup Allahu Teâlâ'ya karşı boş ümitlere kapılındır» diye buyurmıştır.

Ey oğul! İlim tahsili ve kitap mütâlâası için nice geceleri ihya ettin; ve kendine uykuyu haram kıldın! Bilmem bunlara sebep ne idi? Eğer gayen dünya mahna nail olmak ve emsaline tefahür etmek idiyse yazık sana, yazıklar olsun sana! Yok böyle değil de maksadın Peygamber Efendimizin (S. A.) şariatını iyha etmek, ahlâkını gü-

zelleştirmek, nefs-i emmarenî öldürmek idiyse ne mutlu sana, ne mutlu sana! Şu şiiri söyleyen ne güzel söylemiş:

B E Y T

«Yazık senden başka birini görmek için uykusuz kalan gözlere,

Yazık Senden başkası için dökülen o göz yaşlarına.»

Ey oğul! Dilediğin kadar yaşa, nasıl olsa öleceksin; dilediğini sev, nasıl olsa ayrılacaksın: dilediğini yap, nasıl olsa hesabını vereceksin.

Ey oğul! Kelâm, mantık, tıp, belâgat, şiir, nücum, aruz, sarf, nahv tahsili ile Allahu zülcelâl'in kendisine ibadet edesin diye vermiş olduğu ömrü zayi etmiş olmaktan başka eline ne geçti? (*)

Hazreti İsa Aleyhisselâm'ın İncil'inde şuna rastladım:

«Bir ölünün tabuta konulduğu saatten, kabrin kenarına getirildiği ana kadar, Allahu Teâlâ azametiyile o ölüden kırk sual sorar :

Birincisi : «Ey kulum! Senelerce halkın gözüne güzel görünmeye çalıştın. Bana ise bir saat bile hoş görünmeye çalışmadın». Halbuki Allahu Teâlâ hergün, her an senin kalbine nazar eder ve sen O'nun nimetlerine gark olduğun halde başkaları için çürpüyorsun! Halbuki sen bu hitabı işitmezsin, çünkü sağırsın.

Ey oğul! Amelsiz ilim deliliktir, ilimsiz amel de hiçliktir. Ve bilmiş ol ki, bugün seni günahlardan uzaklaştırmayan ilim, yarın seni Cehennemden ateşinden de uzaklaştırmayacaktır. Bugün (fırsat eldeyken) ilminle amel etmezsen ve geçmiş günleri de telâfiye çalışmazsan yarın kıyamet gününde:

«Ey Rabbimiz bizi dünyaya geri gönder de salih ameller işliyelim» (Sûre: 32, âyet 12) diyeceklerden olacaksın. Bunun üzerine elbette ki sana:

— Ey ahmak sen oradan geliyorsun! denir.

(*) İmamı Gazalî burada, ömürlerini sadece dünyâ ilimlerini öğrenmek için harcayan ve Allah'ı unutan kimseleri kastediyor.

Ey oğul! Ruhunu olgunlaştırmaya, nefsine hâkim olmaya, bedenini de ölüme hazırlamaya gayret et. Çünkü son menzilin kabirdir. Kabir ehli her an oraya vasil olmanı gözlüyor. Sakın oraya azıksız varayım deme! Hazreti Ebûbekr-is Sıddık (Allah ondan razı olsun): «Bu cesetler ya bir kuş kafesidir yahut bir hayvan ahırıdır» diyor. Kendi kendine biraz düşün, acaba sen bunların hangisindensin? Şayet ulvi kuşlardan isen «Rabbine dön» hitabını igitince, Cennetin burçlarının yüceliklerine erişinceye kadar kanat çırpacaksın. Hz. Resul (S.A.)'in: «Sa'd bin Muaz'ın (8) ölümünden argü'r-Rahman sarsıldı» buyurduğu gibi. Allah korusun, bunun aksine gayet hayvanlar zümresinden isen Allahu Teâlânın: «Onlar hayvanlar gibidir. Belki sapıklıkta onlardan daha aşağıdırlar» (Sûre 7:179) buyurduğu gibi dünyadan ayrılınca, doğruca Cehennem'in kızgın ateşini boylamıyacağını temin edebilir misin?

Rivayet edilir ki: Hasan Basri Hazretlerine (Allah Rahmet etsin) bir bardak soğuk su verilmişti; bardağı eline alınca bayıldı ve bardak elinden düşerek kırıldı. Kendine gelince:

— Ey Ebû Said, sana ne oldu? diye sordular.

— Cennettekilere «Ey Cennet ehli! Allah'ın size verdiği sudan ve rızıklardan bize de akıtınız» diye bağıran Cehennem ehlinin arzularını hatırladım... diye cevap verdi.

Ey oğul! Eğer sana sadece nazari ilim kâfi gelse ve ayrıca iyi işler işlemek gerekmeseydi Allahu Teâlânın: «Benden bir şey dileyen var mı, tevbe eden var mı, istiğfar eden var mı?» nidaları faydasız olurdu.

Rivayet edilir ki, sahabe-i kiramdan bir cemaat (Allah onlardan razı olsun) Resulullah'ın (S.A.) yanında Abdullah b. Ömer'i (9) (R.A.) andılar. Hz. Peygamber (S.A.):

(8) Sa'd b. Muaz: Peygamber efendimizin arkadaşlarının ileri gelenlerindendir. Hendek muharebesinde aldığı yaralardan öldü.

(9) Abdullah b. Ömer: Hazreti Ömer'in oğlu; ekâbir-i sahabeden, fıkıh, hadis, tefsir ilimlerinin ilk üstadlarından,

— O ne iyi adamdır, keşke (bir de) geceleri namaz kılsa, dedi. Yine ashabından birine:

— Ey filân, gece çok uyuma! Geceleri çok uyku sahibini kıyamet gününde fakir kılar, buyurdu.

Ey oğul! «Gecenin bir kısmında uyanıp, (Kur'an okuyarak) namaz kıl!» (İsra sûresi, 79) bir emirdir, «Seher vakitlerinde de onlar istiğfar ederlerdi» (Zariyat Sûresi: 18) bir şükürdür «...Seherlerde Allahtan mağfiret dileyenler...» (Âl-i İmran sûresi: 17) bir zikirdir.

Hz. Peygamber (S.A.): «Allahu Teâlâ üç sesi: Tan ağırırken öten horozun sesini, Kur'an okuyanın sesini, seher vakti istiğfar edenin sesini sever» buyurdu.

Süfyanı Sevrî Hazretleri (10) (Allah ona rahmet etsin) diyor ki: «Allahu Tebareke ve Teâlâ seher vakti esen ve zikir ve istiğfarları kendisine ileten bir rüzgâr yarattı.» Ve yine diyor ki: «Gecenin evvelinde bir münâdi Arşın altından şöyle nida eder: Ey âbidler kalkın! Bunun üzerine âbidler kalkarlar, Allah'ın dilediği kadar namaz kılarlar. Sonra gecenin ortasında bir münâdi yine nidâ eder: Ey mütekiler uyanınız! Mütekiler uyanırlar ve seher vaktine kadar namaz kırlar. Seher olunca bir münâdi: Ey istiğfar edenler kalkınız! diye nidâ eder. Bunun üzerine müstağfirler kalkarlar ve tevbe istiğfar ederler. Fecir attıktan ve güneş doğduktan sonra bir münâdi de: «Haydi ey gafiller doğrulunuz!» diye nida eder ve bunun üzerine o gafiller mezarlarından kalkan ölümler gibi yataklarından doğrulurlar.»

Ey oğul! Lokman Hekim'in (11) oğluna şöyle nasihat ettiği rivayet olunur: «Oğlum! Seher vakti sen uyuduğun halde horoz uyanıp öterek senden daha firasetli (akıllı, anlayışlı) olmasın». Şu şiiri nazmeden ne güzel söylemiş:

(10) Süfyanı Sevrî : Hicretin ikinci asrında yaşamış kelâm ve hadis âlimi. Mutasavvıf.

(11) Lokman Hekim : Kur'anda adı geçen, nebi veya veli olduğunda din âlimlerinin ihtilâf ettikleri ilim ve hikmet sahibi bir zattır. Hazreti Dâvudun (A.S.) tilmizidir.

«Gecenin ortasında bir dalda, bir güvercin ah edip inledi,
Halbuki ben uyuyordum,
And olsun Beytullaha ki, ben aşkımda samimi değilim
yalan söylüyorum.
Zira gerçekten âşık olsaydım güvercinler ağlamakta beni
geçemezdi,
Kendimi Rabbime âşık zannediyorum,
Halbuki ben ağlamıyorum da, hayvanlar ağlıyor!»

İBADET VE TAAT NEDİR?

Ey oğul! İlmî hülâsası ibadet ve taatın ne demek olduğunu bilmektir.

Bilmiş ol ki taat ve ibadet sözlerinde ve fiillerinde Şâriin (Allahın ve Peygamberinin) koyduğu emir ve yasalara uymaktır. Yani söyliyene, söylemeyeceğin, yapacağın veya yapmayacağın her şey daima şeriat-ı Muhammedi'ye (S.A.) uygun bulunmalıdır. Meselâ Kurban Bayramı günü ve onu takibeden günlerde oruç tutacak olursan asi ve günahkâr olursun. Yahut gasbedilmiş bir elbise ile namaz kıalarsan, yaptığın fiil bir ibadet olduğu halde, yine günahkâr olursun.

Ey oğul! Sözünü ve fiilini şeriate uydurman gerektir. Zira şeriate uymayan ilim ve amel sapıklıktır. Sofilik neş'esiyle ileri geri söylenen lâflara aldanmamalıdır. Zira bu sofilik yoluna girmek ancak mücahede ile, riyazat kılıcı ile heva ve hevesini söndürmek ve nefsi öldürmekle olur. Yoksa sofiliğin verdiği neş'eyle, taşkınca söylenen lâflarla olmaz!

Bilmiş ol ki başıboş bırakılmış lisan, şehvet ve gafletle dolu kalb, sahibinin azgın (şaki) olduğunu gösterir. Eğer gerçek bir mücahede ile nefsinin öldürmezsen kalbın asla marifet nurları ile aydınlanamaz.

Bilmiş ol ki bana sorduğun mes'elelerin bazılarının cevaplarını yazı ve sözle vermek doğru olmaz. O mertebeye erişince onların mahiyetinin ne olduğunu anlayacaksın. Eğer o mertebeye erişemezsen bunları bilmek senin için imkân

haricinde kalacaktır. Zira bunlar zevk ve duygu sahasına mahsus şeylerdir. Zevk ve duyguya hitab eden hiçbir şeyin ise sözle tarif ve tavsifi mümkün değildir. Meselâ tatlının tadı, acının acılığı ancak tatmakla bilinir. Hikâye olunur ki cinsî bakımdan iktidarsız bir erkek, arkadaşlarından birine cinsî münasebet hazzının nasıl olduğunu bir mektupla sordu. Arkadaşı ona cevabında: «Ey filân! Ben seni yalnız iktidarsız zannediyordum. Şimdi anladım ki meğer sen hem iktidarsız hem de ahmakmışsın! Zira bu haz zevk âlemindedir. Tadınca anlaşılır, yoksa yazı veya sözle anlatılmaz» dedi.

Ey oğul! İşte bana sorduğun bazı mes'eleler bu kabildendir. Cevaplandırılacaklarını ise «İhyau Ulûm» adlı eserimizde ve diğer kitaplarımızda zikrettik. Onlara müracaat edersin. Sorduklarımızın ancak bir kısmını kısaca ve toplu olarak burada cevaplandıracağım:

Derim ki: «Hak yolunun salikine dört şey vaciptir:

- 1 — İçinde bid'at olmayan doğru ve sahih bir itikad,
- 2 — Bir daha günah işlememek hususunda nasuh bir tevbe.
- 3 — Hasımlarını kendinden razı etmek yolunda öyle bir gayret ki kendisinde hiçbir kimsenin hakkı kalmasın,
- 4 — Allah'ın emirlerini yerine getirecek kadar din ilmini ve kendini kurtaracak kadar da diğer ilimleri tahsil etmek».

Hikâye olunur ki Şibli (Rahmetullah) (12) dört yüz üstada hizmet edip onlardan ders okudu. Sonunda dedi ki: «Dört bin hadis-i şerif okudum ve öğrendim. Sonra onlar arasından birini seçtim ve onunla amel ettim. Zira onu iyice mütalâa ettim ve kurtuluşumu onda buldum. Eskilerin ve yenilerin bütün ilmi bu hadiste münderiçtir. Onu kendime yeter buldum. Söyle ki: «Resulullah Sallallahü aleyhi ve sellem Efendimiz ashabından bazılarına: Dünya için orada kalacağın müddet (nisbetinde) çalış, ahiret için orada kalacağın müddet (nisbetinde) çalış ve Cehennem ateşi için

(12) Meşhur fakih, (M. 714-773). Tasavvufa meyyaldır.

de ona dayanabileceğin (sabredebileceğin) kadar çalış» buyurdu.

Ey oğul! Sen de bu hadisi biliyorsan çok ilme ihtiyacın kalmaz. Şu hikâye üzerinde de düşün:

Hatimi Esam (13), Şakiki Belhî'nin (14) yakın dostlarından. (Allah her ikisine de rahmet etsin). Bir gün Şakik ona sordu: «Otuz senedir benimle berabersin, ne elde ettin?» Hatim ona şu cevabı verdi: «İlimden sekiz mes'ele öğrendim ki bunlar bana kâfidir. Çünkü kurtuluş ve felâhımı bunlarda görüyorum.»

— Bunlar nelerdir?

Hatim cevap verdi:

BİRİNCİSİ: Yaratıklara nazar kıldım. Gördüm ki herkesin perestîş ettiği bir sevgilisi ve gönül verdiği bir mâşuku var. Bu sevgililerden bazıları ölüm döşeğine kadar arkadaşlık ediyor; bazıları ise onunla kabrin başına gidiyordu. Fakat sonra hepsi onu yapayalnız bırakıp geri dönüyordu. Hiçbiri onunla beraber mezara girmiyordu. Bu halî derin derin düşündüm ve kendi kendime dedim ki: «Kişinin sevdiği en iyi dost onunla kabirde arkadaşlık yapandır». Böyle bir dost ancak ve ancak salih amellerdi. Bunun üzerine onları kendime dost ittihaz ettim ve sevdim, tâ ki kabrimde beni aydınlatınsınlar, bana arkadaşlık etsinler ve beni yalnız bırakmasınlar.

İKİNCİSİ: Halkın heva ve heveslerine uyduğunu ve nefislerinin arzularını yerine getirmeye gayret edip durduklarını gördüm. Bunun üzerine Allahu Teâlânın şu âyetini derin derin düşündüm: «Rabbinin huzurunda suçlu durmaktan korkarak nefisini süflî heveslerden nehyeden için de şüphe yok ki, (varılacak) yurt Cennettir» (Sûre 79: 40-41) Kur'an-ı Kerim'in sadık bir hakikat olduğuna şüphem kalmadı. Nefsimi dizginlemeğe koştum, onunla mücadele ettim ve heva ve hevese uymaktan alıkoydum, tâ ki Allahu Teâlâya mutî' olsun ve onun taatini ihtiyar etsin.

ÜÇÜNCÜSÜ: İnsanların dünya mallarının ardından

(13) Belh'te doğmuş büyük sofilerden. M. 852 de öldü.

(14) Matim el-Asam'ın hocası. M. 815 de öldü.

seğirttiğini ve onları sıkı sıkı muhafazaya çalıştığını gördüm. Allahu Teâlânın: «Sizde ne varsa, tükenir, Allahın (rahmeti ve nimetleri) ise bakidir» (sûre 16: 96) âyetini düşündüm. Bunun üzerine dünyadan elde ettiklerimi Allah rızası için sarf ettim ve hepsini Allahın indinde bana azık ve zahire olması için fakirler arasında taksim ediverdim.

DÖRDÜNCÜSÜ: Bazı kimseler gördüm, şeref ve izzetin, aşiret ve kavimlerinin çokluğunda olduğunu zannederler ve bunlarla iftihar ederler. Bazıları da şeref ve izzeti mal zenginliğinde, çok çoluk çocuğa sahip olmakta görürler ve bunlarla iftihar ederler. Bazıları da şeref ve izzeti insanların mallarını mülklerini gasbederek onlara zulüm etmekte ve kanlarını dökmekte bulurlar ve bir taife de malı ve serveti çokça sarfetmek ve israf yapmakla şeref sahibi olacağına inanır. Allahu Teâlânın: «Allah nezdinde en şerefli, takvaca en ileri olanıdır. (Allahtan en ziyade korkanıdır)» (Sûre 49: 13) âyeti kerimesini düşündüm. Kendime takvayı seçtim ve Kur'an-ı Kerimin sadık bir hakikat olduğuna sarsılmaz bir imanla kail oldum. Saydığım taifelerin zan ve iddialarının cümlesinin bâtil olduğuna ve hiçlikten ibaret bulunduğu inandım.

BEŞİNCİSİ: İnsanların birbirlerini zemmettiklerini ve birbirleri hakkında gıybet ve dedikodu yaptıklarını gördüm. Bütün bu kötülükler birbirlerinin mal, mansıb ve ilimdeki derecelerine hased etmelerinden ileri geliyordu. Allahu Teâlânın: «... Bu dünya hayatında onların mâişetlerini aralarında dağıtan.. Biziz...» (Sûre 43: 32) âyetini düşündüm. Kısmetin ezelde Allahu Teâlâ tarafından tevzi edildiğini anladım. Hiç kimseye hased etmedim. Allahın verdiği kismete razı oldum.

ALTINCI: İnsanların birbirlerine bazı maksad ve sebeplere binaen düşmanlık beslediklerini gördüm. Bunun üzerine Allahu Teâlânın: «Şeytan sizin düşmanınızdır. Onu düşman tanıyın...» (Sûre 35: 6) âyetini düşündüm. Şeytandan başkasına düşman olmanın câiz olmadığını anladım.

YEDİNCİSİ: Gördüm ki rızık ve mâişetini temin yolunda her kişi o kadar hararetle bir faaliyetle ve ifrata varan bir şekilde çalışıyor ki, bu yüzden bazan şüphe ve

harama düşerek nefsinin zem ediyor, kadr u kıymetini ayaklar altına atıyor. Allahu Teâlânın: «Arz üzerinde yürür hiç bir canlı yoktur ki onun rızkı Allaha ait olmasın» (Sûre 11: 6) âyeti celilesini düşündüm ve rızkıyı Allahu Teâlânın vereceğini, zira bunu deruhte etmiş olduğunu öğrendim.

SEKİZİNCİSİ : Herkesin mahlûk bir şeye güvendiğini: Kiminin paraya, kimisinin mal ve mülke, kimisinin sanat veya zanaatine, kimisinin de kendisi gibi bir insana bel bağlamış olduğunu gördüm. Allahu Teâlânın: «Her kim Allaha güvenirse, Allah da ona yeter. Hak Teâlâ, emrini muhakkak yerine getirir. Hak Teâlâ herşeye bir ölçü tâyin etmiştir», (Sûre 65:3) âyetini düşündüm. Allaha tevekkül ettim. O bana yeter dedim. O ne güzel vekildir!

Hatim sözlerini bitirince Şakik ona dedi ki: «Ey Hatim! Allah seni tevfikine erdirdin. Ben Tevratı, İncili, Zeburu ve Furkanı gözden geçirdim. Dördünün de bu sekiz mesele üzerinde olduğunu gördüm. Kim bunlarla amel ederse bu dört kitapla amel etmiş olur.»

Ey oğul! Bu iki hikâyeden de öğrendin ki ilmini çok iletirmeye muhtaç değilsin. Şimdi sana hakikat yoluna girebilmek için lüzumlu şeyleri izah edeceğim:

Bilmiş ol ki, Allah yolunun salıkine kendisine mürebbi ve rehber olacak ve terbiyesiyle kötü ahlâkımdan kurtarıp iyi ahlâkla mütehalli kılacak (süsleyecek) bir Mürşid lâzımdır. Terbiye, mahsulünün iyi ve mükemmel olması için diktiği nebatların arasında bitmiş olan yabancı otları ve dikenleri söküp atan çiftçinin fiiline benzer. Hakikat yolunun yolcusuna, muhakkak ki onu Allahın yoluna götürecektir böyle bir mürşid lâzımdır. Çünkü Allahu Teâlâ kullarına kendi yoluna irşad etmesi için onlara Resul göndermişti. Hz. Resul (sallallahu aleyhi ve sellem) irtihal edince, ümmetini Hak yoluna irşadda devam etmeleri için yine Halifeler bırakmıştı. Resûlullah (S.A.) a naîb olmaya lâayık kimse âlim olmak gerektir. Fakat elbette ki her âlim de Peygambere (S.A.) halef olmaya salih değildir. Önüne gelenin kendinin mürşid olduğunu iddia etmemesi için, kısaca, mürşidin bâzı âlâmetlerini izah edeceğim:

Derim ki: Mürşid dünyadan ve dünya şeylerinin sevgi-

sinden yüz çeviren kimsedir. Resullerin Seyyidine (S.A.) kadar silsilesi çıkan firasetli bir şahsa devam etmiş, az yiyerek, az konuşarak, çok namaz kılarak, sadaka vererek ve oruç tutarak nefsinin riyazet yaptırmış; mürşidine devamı onu iyi ahlâklı kılmış; sabır, namaz, şükür, tevekkül, yakîn, kanaat, iç huzuru, hilm, tevazu, ilim, sıdk, hayâ, vefa, vekâr, sükûn, teenni ve benzeri hasletlerle mütehallil olması gerekir. O halde mürşid, Nebi Sallallahu aleyhi ve sellem nurlarından bir nurdur. Böyle bir insana uyulur. Fakat şimdiki zamanda böyle adamlar pek enderdir. «Kibrit-i Ahmer»den de (15) nadir bir şeydir. Saadet yar olup da tarif ettiğim gibi bir mürşid bulan ve onun tarafından kabul olunan kimsenin, bu insana zahiren ve batınen hürmet etmesi lâzımdır. Zahiri ihtiram ona itaat etmek, onunla her hangi bir mesele hususunda, aksine delil getirip tartışmamak, mücadele etmemektir. Namaz vakitleri haricinde seccadesini onun önüne koymamak, namazı kıldıktan sonra seccadeyi derhal kaldırmak, onun huzurunda fazla nafilâ namaz kılmamak ve gücünün yettiği kadar onun emirlerini yerine getirmeye çalışmaktır. Batını ihtirama gelince: Mürşidden işitip zahiren kabul ettiğini batınen dahi, münafıklık âlâmeti olmaması için, fiil ve sözü ile inkâr etmemelidir. Kabul edemezse içi dışına uyuncaya kadar sohbetini terkeder, kalbinin içinde ins ve cin şeytanlarının nüfuzunu gidermek için kötü ahlâklı kimselerle görüşmekten kaçınır, şeytanet kirinden arınır. Her hal ü kârda «fakr»ı seğir, zenginliği değil.

Sonra bilmiş ol ki, tasavvufun iki mümeyyiz vasfı vardır. Biri Allahu Teâlâyâ karşı istikamet (doğruluk); ikincisi insanlara karşı sulh ve sükûnla muameledir. Aziz ve celil olan Allah ile doğru olan ve insanlarla da iyi geçinip, onlara hilim ile mukabele eden kimse gerçek bir sofidir. Allahu Teâlâ ile doğruluk, nefsinin hazzını Allahu Teâlânın emirlerine feda etmektir. İnsanlarla münasebetlerinde iyi ahlâklı olmak, nefsinin isteğine onları zorlamak değil

(15) Kibrit-i Ahmer : Ortaçağ kimyagerlerince çok nadir bir madde olarak tanınan kırmızı kükürt.

bilâkis geriâte muhalif düşmedikçe nefsinin onların isteklerine uydurmaktır.

ALLAH'A KULLUK NASIL OLUR?

Allahu Teâlâya kulluk etmenin (ubudiyetin) nasıl olacağını sormuştun. Bu üç esasa dayanır:

- 1 — Şeriatin emrini muhafaza etmek,
- 2 — Kaza ve kadere, Allahın vereceği kısmete razı olmak,
- 3 — Kendi nefsinin rızası yerine Allahu Teâlânın rızasını talep etmektir.

ALLAHA TEVEKKÜLÜ SORMUŞTUN :

Tevekkül Allahu Teâlânın vaad ettiği şeylerin, bütün cihan mâni olmağa çalışsa da, muhakkak sana erişeceğine ve takdir edilmeyen bir şeyin de bütün âlem yardımın olsa ind-i ilâhîde yazılmamış olduğu için sana erişemeyeceğine iman etmendir.

İHLÂSİ SORMUŞTUN :

İhlâs bütün işlerini Allah rızası için yapman, insanların seni övmesi ile sevinmemen, yermelerine de aldırış etmemendir. Bilmiş ol ki, riya, halkın seni methederek büyük göstermesinden doğar. Seni tâzim eden halkın riyâlarından kurtulmanın ilâcı şudur: Onları Allahın kudretine müshahhar olan ve sana ne rahatlık ne de meşakkat vermeğe iktidarı olmayan cansız şeyler olarak telâkki edersin. Onları kudret ve irade sahibi olarak görmekte devam edersen riya da senden uzaklaşmaz.

Ey oğul! Sorduğun diğer mes'elelerin bazıları eserlerinde cevaplandırılmıştır. Onları oku. Sorduklarının bir kısmına cevap vermek ise haramdır. Bilmediklerini öğrenmek için evvelâ bildiklerinle amel etmelisin.

Ey oğul! Bundan sonra ancak kalb diliyle cevaplandırılabilir mes'eleleri, «Eğer onlar sabretmiş olsalardı kendileri için daha hayırlı olurdu» (Sûre 49: 5) âyetine binaen sorma. Hızır Aleyhisselâmın «Ben sana ondan bahsetmedikçe, bana hiç bir şey sorma» (Sûre 18: 70) meâlindeki nasihatini kendine düstur et. Aceleci ve sabırsız olma.

Her şey sırasında gelir, cehalet örtüsü kalkar ve anlarsın. «Size âyetlerimi yakından göstereceğim. Acele etmeyiniz» (Sûre 21: 37) âyetini teemmül et. Vaktinden evvel bana sual sorma. Bilmiş ol ki ancak yürümekle vasıl olacaksın. Nitekim Allahu Teâlâ «Onlar yeryüzünde dolaşip kendilerinden evvelki kavimlerin akibetlerinin nasıl olduğunu görmüyorlar mı?» (Sûre 30: 9) buyuruyor.

Ey oğul! Allaha kasem olsun ki, Hak yolundan yürüdükçe her menzilde bir takım acip haller göreceksin. Nefsini feda et. Zira bu işin esası nefsi feda etmektir. Nitekim Zünnunî Mısri (16) (Rahmetullahi aleyh) talebelerinden birine şöyle demiştir: «Nefsini feda edebilirsen gel, yoksa sofiliğin taşkınlıkları ile uğraşma».

SEKİZ NASİHAT :

Ey oğul! Sana sekiz nasihatte bulunacağım. Kıyamet gününde ilminin sana düşman olmaması için anlatacağım bu nasihatleri kabul et. Bunlardan dördü yapılacak, diğer dördü de yapılmayacak şeylere dairdir.

Yapılmaması gereken şeylerin BİRİNCİSİ: Mümkün olduğu kadar kimse ile herhangi bir mes'eledede münakaşa ve münazaraya kalkışma. Zira bunda büyük zararlar melhuzdur. Günahı faydasından büyüktür. Riya, hased, kibir, intikam, rekabet ve bunlara benzer bütün kötü huyların kaynağıdır. Elbetteki bir kimse veya birkaç kimse ile bir münakaşaya girebilirsin. Fakat bir şartla: Bu münakaşada maksat ve gayen hakikatin ortaya çıkması olmalıdır. Bunun ise iki alâmeti vardır:

1 — Hak ve hakikatin senin dilinden açıklanması ile, senden başkasının diliyle açıklanması arasında hiç bir tefrik gözetmiyeceksin.

Dinle sana burada bir düstur öğreteceğim:

Bilmiş ol ki bir müşkülün gözülməsi için teveh edilen sual kalbin hastalığını tabibe arz etmek demektir. Suale verilecek cevap da tabibin hastalığı iyi etmeğe çalışmasıdır.

(16) Zünnunî Mısri : Nübyeli sofî. M. 860 da Bağdad'da öldü. Tasavvufu sistemleştirdi.

Ve yine bilmiş ol ki, cahiller kalblerinden hasta olan kimselerdir. Âlimler de tabiblerdir. Yarı âlim tedaviyi yerli yerinde yapamaz. Hakiki âlim de her hastayı kabul etmez. Belki tedavisi kabil olan ve şifâyâb olmak istidadında bulunan kimseyi iyi edebilir. Hastalık müzmin ise veya tedavisi gayri kabil ise tabibin bu durum karşısında, hazâkati «Bu hastalık ilâç kabul etmiyor, onun tedavisi ile uğraşma!» demek olacaktır. Zira böyle bir hasta ile uğraşmak vakit öldürmektir.

Sonra bilmiş ol ki cehâlet adı altında dört nev'i hastalık vardır. Bunlardan ancak biri tedavi kabul eder, diğerlerinin tedâvisi yoktur. Evvelâ tedâvisi olmiyanları sayayım:

BİRİNCİSİ: Cehâlet hastalığına şifası gayri kabil bir şekilde yakalanmış olan bu kimsenin sual ve itirazları, onun hased ve intikam duygularından doğmaktadır. Ona ne kadar açık, belîğ ve güzel cevaplar verirsen ver, bu onun buğz, düşmanlık ve hasedini artırır. En doğrusu böylelerinin sualine cevap vermemendir.

B E Y T

«Bütün düşmanlıkları izale etmek mümkündür, Yalnız sana hasedinden dolayı düşmanlık edeninki müstesna.»

Buna yapacağın en doğru muamele ondan yüz çevirmen ve onu hastalığı ile başbaşa bırakmandır. Nitekim Allahu Teâlâ: «Sen bizim zikrimize arka çeviren, dünya hayatından başkasını arzu etmiyen kimselerden yüz çevir.» (Sûre 53: 29) buyurmaktadır.

Hasud ve kıskanç kişi söylediği her sözle ve yaptığı her işle amel tarlasının ekinini ateşe verir. Nitekim Peygamber Aleyhisselâm: «Ateşin odunları yakıp tükettiği gibi, hased de iyi amelleri yer, mahveder» buyuruyor.

İKİNCİSİ: Bunun hastalığı ahmaklıktandır. Bu dahi ilâç kabul etmez. Nitekim İsa Aleyhisselâm «Ben ölülerini dirilttim. Fakat ahmak kimseyi tedavi etmekten âciz kaldım.» buyurmuştur. Çünkü bu, öyle bir adamdır ki, pek kısa bir zaman zarfında akli ve nakli ilimlerden bir şeyler öğrenmeye çalışır; sonra tutar, bütün ömrünü ilimleri tetkikle geçiren büyük âlime, ahmaklığından dolayı sualler

sorar, itirazlar serdedir. Bu ahmak adam öyle bir cahildir ki, kendine zor gelen şeyin o büyük âlime de zor geleceğini zanneder. Şayet bu yanlışını idrâk etmezse, sual ve cevapları ahmaklıktandır. Ona cevap vermek için boş yere uğraşma...

ÜÇÜNCÜSÜ: Hakikatı arayan bir kişidir. Büyüklerin sözlerini anlayamadığı vakit, bunu kendi anlayışsızlığına hamleder. Suallerini, verilecek cevaplardan istifade etmek maksadıyla sorar. Fakat ne yazık ki, bu da hakikatı kavrayamayan akılsız bir kişidir. Onunla da meşgul olmamalıdır. Nitekim Resulullah (S.A.) «Biz peygamberler insanların akli seviyelerine göre konuşmakla emrolunduk» buyurmuştur.

DÖRDÜNCÜSÜ: Tedavisi kabil olan hastalığın sahibi hakikatı arayan anlayışlı ve akıllı bir kişidir. Bu kimse hased, öfke, ihtiras, dünya mallarına ve rütbelerine olan bağlılık gibi kötü hasedlerin esiri değildir. O doğru yolun yolcusudur. Sual ve itirazları da hased, inad veya karşısındaki sınılamak yahut mutlaka tenkit etmek arzusundan dolayı değildir. Bunun hastalığı ilâç kabul eder. Bu adamın suallerine cevap vermekle meşgul olman câizdir, hatta mutlaka cevap vermek lâzımdır.

Terketmen gereken şeylerin **İKİNCİSİ:** ona buna nasihat vermek ve vâizlik taslamaktır. Çünkü bunun çok mahzuru vardır. Bu işi iki şartla yapabilirsin. Birinci şart: Söyleyeceğin nasihatleri önce kendin tutacaksın, ondan sonra başkalarına öğüt vereceksin. İsa Aleyhisselâma bu mevoğlu! Önce kendi nefesine nasihat et, kabul ederse o nasihatı insanlara söyle, yoksa Rabbinden utan!»

zuda söylenmiş olan şu hitaba kulak ver: «Ey Meryemin

Vâizlik işini yapmaya mecbur kalırsan şu iki hataya düşmekten sakın:

Sözlerinde, tâbirlerinde, işaret ve hareketlerinde, beyt ve şiirlerinde yapmacık ve ifrata kaçmak. Zira Allahu Teâlâ yapmacık hareket edenleri, sevmez. Haddini tecavüz etmek, gayri tabii ve yapmacık konuşmak insanın içini harab eder ve kalbi gafflete düşürür. Tezkîrin yâni nasihat vermenin mânası, kula âhiret ateşini, Hâlikine olan kusurlarını ve

kendisine hiç bir fayda vermiyecek meşguliyetlerle heba ettiği ömrünü hatırlamaya sevk etmek, imanının selâmetine mâni olacak hususları, ölüm meleşinin ruhunu alacağı anı, Münkir ve Nekirin kabirde soracaklarına doğru dürüst cevap verip veremeyeceğini, kıyamet gününde halinin nice olacağını düşündürmektir. Acaba Sırat köprüsünü salimen aşabilecek midir, yokca Cehennem dibine mi yuvarlanacaktır? Bütün bu sualleri kul derinden düşünecek, ve bu onun iç huzurunu tedirgin edecektir. Cehennem ebedi ateşinin galeyamının ve gelecek musibetlerin, bütün dehşetleriyle anlatılmasına tezkir, yâni nasihat vermek, va'z etmek denir.

Kudretleri yettiği kadar geçen ömrü telâfi etmeleri, Allaha ibadetsiz, bomboş geçirdikleri günleri hayıfla anmaları için yukarıda söylenen sözleri halka bildirmek, hatalarını düşünmeye sevk ederek kendilerini yutacak ateşi hatırlatmak, işte va'z budur.

Nasıl ki, birinin evine azgın bir selin yaklaştığını görsen ve ev sakinleri de çoluk çocuk içeride habersiz oturmuş olsalar: «Dikkat, dikkat, sel geliyor, kaçın!» diye bağırırsın. Böyle nazik bir durum karşısında sel basan evin sahibine bir takım yapmacık lâflar, nükteler, cinaslar, teşbihler, beyitler, mimikler ve jestlerle mi haber vereceksin? Elbette hayır! İşte vâizin hâli ve tutumuda böyle olmalıdır. O bu nevi bütün teklif ve tekellüften berî olmalıdır.

İkinci şart : Va'z ederken halkın senin belâgat ve fe-sâhatın karşısında «Aman bu ne kudretli hatib» diye bağırmalarını, ağlaşmalarını, vecde gelip coşmalarını, taşkınlık yapmalarını, meselâ üstlerini başlarını yırtmalarını mucib olacak şeyler yapma ve bunları isteme. Zira böyle şeyler dünyaya meyledir ve gafletten doğar. Aksine, senin bütün çalışman ve azmin insanları, dünyadan ahirete, masiyetten ibâdete, hırstan zühde, cimrillikten cömertliğe, şüpheden yakine, gafletten uyanıklığa, gururdan takvaya davet olmalıdır. Ahireti onlara sevdirmeli, dünyaya ise kıymet verdimemelis'in. Onlara itaat ve zühdü tattırmalı. Sakın onları, sadece Allahu Teâlânın kerem ve rahmetine güvenmeleri hususunda teşvik etme! Çünkü halkın tabiatlarında ekseriya

geriat yolundan sapmak, Allahu Teâlânın rızası hilâfına hareket etmek ve kötü huylara karşı istidat vardır. O halde onların kalblerine Allah korkusunu sal, onları korkut ve karşılaşacakları dehşetli akibetten haberdar et. Belki böylece iç âlemleri değişir, e'âl ve hareketleri salâh kesbeder, içlerinde, günahlardan rücu ederek, Allaha ibadet etmeye karşı bir heves ve iştiyâk uyanır. İşte başkalarına vaz ü nasihatta takip olunacak yol budur. Böyle olmayan her va'z söyleyen vâize ve dinleyen cemaate bir vebâldir. Hattâ kötü bir vâizi, halkı yolundan saptırıp, şaşırtan ve onları helâk eden bir gül (17) ve şeytana benzetenler olmuştur. Öyle bir vâizden halkın kaçması lâzımdır. Zira bu vâizin dine yaptığı fesadı, şeytan bile yapamaz. Eli yetişen ve kudretli yeten kimsenin, böylelerini va'z kürsüsünden indirmesi ve başladığı va'za mâni olması lâzımdır. Bu iş (emri bilmaruf ve nehyi anî — münker — iyi işleri emretme ve kötü işlerden nehyetme) cümlesindendir.

Yapılmaması gereken şeylerin ÜÇÜNCÜSÜ : Emir ve sultanların içlerine karışıp onlarla görüşmemelisin. Onlarla yolda karşılaşmaktan bile kaçınmalısın. Onlarla görüşüp konuşmanın, beraber bir mecliste bulunmanın tehlikesi çoktur. Eğer bu şekilde yapmak zorunda kalırsan sakın onları medh ü sena etme. Çünkü Allahu Teâlâ fasık ve zalim bir kişinin medhedilmesine gazaplanır. (Kötü ve zâlim bir) Sultanın uzun yıllar muammer olmasını isteyen bir kimse muhakkak ki, Allahın arzında günah işlenmesini ve evâmîr-i ilâhiyesine itaatsizlik edilmesini istemiştir.

Yapılmaması gereken şeylerin DÖRDÜNCÜSÜ : Emirlerin ve hükümdarların atıye ve hediyelerini helâl olduğunu bilsen de kabul etmemendir. Zira onları kabul etmek dine fesad verir. Müdahane, riyâkârlık ve zulümlerine muvafakat doğurur. Bunların hepsi de senin dinin için bir tehlikedir. Onların hediye ve menfaatlerini kabul etmenin ve dünyevî nüfuz ve iktidarlarından istifade etmenin en az zararı şudur ki; böyle yapmakla sana faydaları dokunduğu

(17) Gül : Heyulâ, felâket, cin taifesinden, şeklini değiştirebilen bir varlık.

İçin onları sevmiş olursun. Birini seven kimse, bizzarure o şahsın uzun ömürlü ve payidar olmasını arzular. Bir zâlimin dünyada çok yaşamasını arzu etmek ise Allahu Teâlânın kullarına zulüm edilmesini ve dünyanın mahvını istemektir. O hâlde insanın akıbeti ve imanı için bundan daha zararlı ne olabilir. Kendini şeytanın iğfalâtından koru ve bilhassa: «Bu işin en doğrusu bu yüksek şahıslardan o paraları alarak fakir ve kimsesizlere dağıtmaktır. Zira onlara fışk ü fücür ve mâsiyet sebebiyle dağıtıyorlar. Sen ise insanların zayıflarına infak için dağıtacaksın ki, böylelikle onlardan daha hayırlı olursun.» gibi sözlere sakın aldanma. Lânetlenmiş şeytan bu nevi vesveselerle insanlardan bir çoğunu helâke sürüklemiştir. Bu tarz düşüncenin sebep olduğu zarar ve ziyanın haddi hesabı yoktur. Bunu (İhya') isimli eserimizde zikrettik. Oraya başvuru.

UYMAN İCABEDEN DÖRT NASİHAT :

1 — Allahu Teâlâ ile muamele :

Allahu Teâlâ ile olan muamelede, sana muti' olan ve yaptıklarından memnun ve razı olduğun ve öfkelenecek, canını sıkacak hiç bir ciheti olmayan kölen gibi ol. Muhakkak ki bu kölenin yapmasına razı olmadığın bir fiili senin yapmana Allahu Teâlâ da razı olmaz. Gerçek Efendin ancak O'dur.

2 — İnsanlarla münasebetlerin :

İnsanlarla olan münasebetlerinde, onlara kendine yapılmasını istediğin muameleyi yap. Çünkü bir kulun imanı, diğer insanları kendisi gibi sevmedikçe kemâle ermiş sayılmaz.

3 — Faydalı bilgi hakkında :

Okuduğun ve mütalâa ettiğin ilimler daima kalbine fayda verecek ve nefsini temizleyecek mahiyette olmalıdır. Meselâ ömrünün sonuna bir hafta kaldığını öğrensen, bu kısa zamanda fıkıh, ahlâk, usûl, kelâm ve benzerleri ilimlerle meşgul olmazsın. Fakat kalbini murakabe eder, ruhunu tanımaya çalışır, dünyevî alâyıktan el etek çeker, ruhunu kötü huylardan uzaklaştırır, Allahu Teâlânın sevgi ve taatiyle meşgul eder ve en güzel huylarla bezemeye çalışırsın.

Ey oğul! Şimdi söyleyeceğim şu birkaç sözü de can kulağı ile dinle ve halâs bulup felâha vermek için teemmül et. Günün birinde, Sultanın bir haftaya kadar seni ziyaret edeceğini haber alsan, çok iyi biliyorsun ki, bu müddet zarfında, hemen evini derler toplar, kendine bir çeki düzen vermeye gayret edersin. Meselâ, Sultanın nazarına çarpması muhtemel olan elbiseni, vücudunu, evini ve eşyalarını ıslâha çalışırsın. O halde şimdi işaret etmek istediğim şeyi iyi düşün. Sen anlayışlı bir kimsesin; firâsetli kimseye tek bir söz kâfidir. Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem «Muhakkak ki, Allah sizin dış görünüşünüze ve amellerinize, bakmaz, fakat kalblerinize ve niyetlerinize bakar» buyurmuştur. Kalbin ahvâlini öğrenmek için İhya'ya ve diğer eserlerime bakarsın. Bu bilgi farz-ı ayındır, diğer bilgiler ise abdest, namaz gibi farzlar müstesna, birer farz-ı kifâyedir. Allahu Teâlâ bu bilgiyi tahsile seni muvaffak kılsın!

4 — Dünya malından istiyeceğin miktar :

Dünya malından sana ve ailene bir sene yetecek kadardan fazlasını toplama. Nitekim Aleyhisselâti vesselâm Efendimiz bazı hanımları ile böyle yapardı ve «Allahım Muhammedin âlinin rızkını onlara kâfi kıl» diye niyaz ederdi. Bunu da sadece kalbleri zayıf olan zevcelerle yapar, imanları yakini olan hanımları için bir veya yarım günlük rızık temenni etmekle iktifa ederdi.

Ey oğul! Bu kitapta istediklerine cevap verdim. Şimdi sana düşen onlarla amel etmen ve hayır dualarında beni unutmamandır. Benden istediğin duaya gelince, onu sahih ve muteber hadis kitaplarından çıkarabilirsin. Bununla beraber aşağıya yazdığım duayı sıkıntılı anlarında ve bilhassa namazlardan sonra oku :

D U Â

Ey Allahım, Senden nimetinin tamamını, ismetin (günahtan koruyuşunun) devamını, Rahmetinin şümûlünü (yaygın olmasını), afiyetin husûlünü, hayatın ferâhını, ömrün mes'udunu, ihsanının sonsuzunu, nimetlerinin umumunu, fadl u kereminin en tatlısını, lütfunun yakın olmasını isterim.

Ey Allahım, bizimle beraber ol, bize karşı olma.

Ey Allahım, ecelimizi saadetle sona erdir. Emellerimizi ziyadesiyle tahakkuk ettir. Sabahımızı akşamımıza afiyetle bitiştir. Gidiş ve dönüşümü-zü Rahmetine doğru yönelt ve afvinin hazinesinden günâhlarımızın üstüne dök.

Ayıplarımızın ıslahiyle bizi nimetlendir. Takva-yı bize ahiret azığı yap. Çalışmamızı Din üzerine kıl. Tevekkül ve itimadımızı Sana döndür.

Ey Allahım, bizi doğru yolda sabit kıl. Kıya-met gününde pişmanlığımızı mucip olacak şeyler-den dünyada bizi koru. Üzerimizdeki günah yükü-nün ağırlığını hafiflet. Bizi iyi adamların yaşayı-sıyla yaşat. Şerirlerin şerri ile aramıza sed çek ve bizi onlardan uzaklaştır.

Rahmetinle bizleri, oğullarımızı, analarımızı, babalarımızı, kardeşlerimizi Cehennem ateşine çe-kip götüren kölelik boyunduruğundan kurtar.

Ya Aziz! Ya Gaffar! Ya Kerim! Ya Settar! Ya Alim! Ya Cebbâr! Ya Allah! Ya Allah! Ya Allah!

Rahmetinle ey Rahmet edicilerin en Rahimi! Ey evvellerin evveli! Ey Ahirlerin ahiri! Ey Sarsıl-maz kuvveti olan! Ey Yoksullara Rahmet kılan! Ya Erhamerrâhimîn! Ey noksan sıfatlardan münez-zeh ve kemâl sıfatlarla muttasıf olan Allah! Senden başka ilâh yok, bense Sana lâayık olanı yapamadım, zalimlerden oldum.

Efendimiz Muhammede; âline ve bütün eshabı-na salât ü selâm olsun ve âlemlerin Rabbi Allaha hamd...

(Âmin)

SON

Eyyühe'l-Veled kitabının tercümesinin bu beşinci bas-kısı Resûllerin Seyyidinin (S.A.) Hicretinin 1389 yılı Re-cep ayının ortalarında tamam oldu. Allahu Teâlâ yazana, okuyanlara ve bastırana rahmet etsin. Velhamdülillahi Rab-bilâlemin, vessalâtu vesselâmû alâ Seyyidil Mürselin.

«EY OĞUL» kitabını ve diğer faydalı ve ucuz dinî - ahlâkî eserlerimizi mevlid törenlerinde dâvetlilere hediye eder seniz İslâm kültürünün yayıl-masına hizmet etmiş olursu-nuz. Bir külâh şeker 5 dakika-da yenir biter, faydalı kitaplar ise yıllarca okuyanları aydın-latır. (En az 100 adet alanla-ra % 50 tenzillât yapılır.) Bu hayırlı çığıra önder olunuz. Bedir Yayınevi emrinizdedir.

Kitap listesi isteyiniz.

BEDİR YAYINEVİ
P.K. 1060 - İSTANBUL
Ankara Cad. No. 7/1
(Vilâyet karşısı)

Fiati: 1 Lira